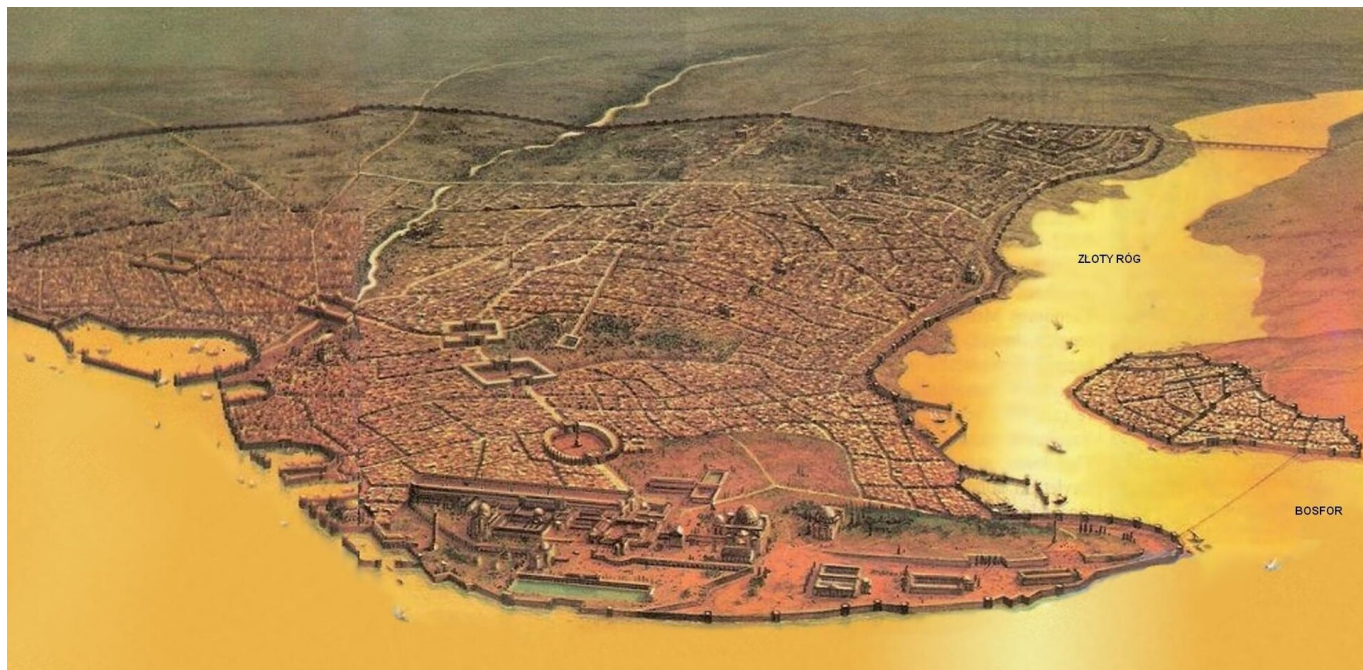

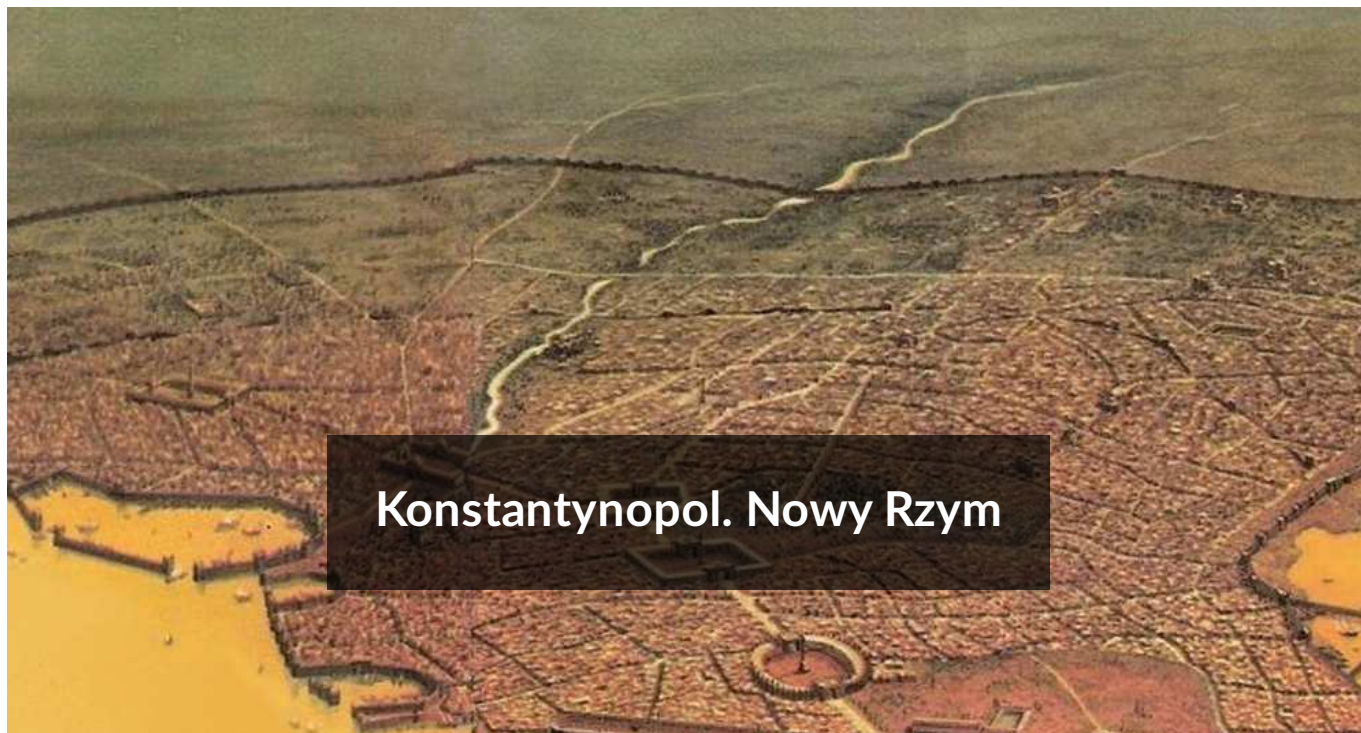

Konstantynopol. Nowy Rzym

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Herodian, *Historia Cesarstwa Rzymskiego*, tłum. L. Piotrowicz.
- Źródło: Zosimos, *Nowa historia*, ks. II, XXX.
- Źródło: Sokrates Scholastyk, *Historia Kościoła*, tłum. S.J. Kazikowski, ks. I, 16.
- Źródło: *Dokumenty soborów powszechnych*, [w:] *Konstantynopol. Nowy Rzym*, Warszawa 2011, s. 40.
- Źródło: *Eneasz*, Internetowa Encyklopedia PWN.

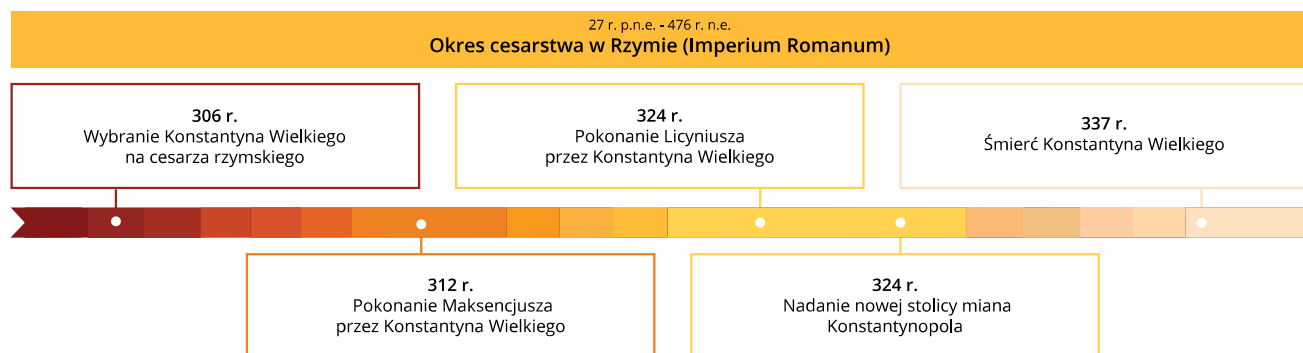

Konstantynopol. Nowy Rzym

W swych burzliwych dziejach Konstantynopol (obecnie turecki Stambuł) był i jedną z najwspanialszych metropolii świata, i wyludnionym morzem ruin. Zawsze jednak podnosił się z upadku, by znowu zająć miejsce pośród czołowych miast naszego globu. Fenomen miasta nad Bosforem najlepiej chyba oddała prof. Halina Evert-Kappesowa, stwierdzając: „Są miejsca przeznaczone przez samą naturę na to, aby przyciągały do siebie ludzi, aby na ruinach dawnego wciąż powstawało nowe życie”.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W 324 r. n.e. cesarz Konstantyn Wielki, panujący dotąd nad zachodnią częścią Imperium Romanum, pokonał Licyniusza, swego rywala rządzącego na Wschodzie, i przejął władzę w całym cesarstwie. Oblegając przeciwnika, który schronił się w starym greckim mieście Byzantion w Tracji, dostrzegł niezwykle walory tego ośrodka. Otoczone z trzech stron wodą i usytuowane na przecięciu kilku ważnych szlaków handlowych, Byzantion miało olbrzymi potencjał rozwojowy. Cesarz widział w nim centrum polityczne, kulturalne, religijne i gospodarcze. Zaledwie dwa miesiące po zwycięstwie nad Licyniuszem zdobytemu miastu nadano nową nazwę – Konstantynopol, miasto Konstantyna.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wy tłumaczysz, dlaczego jedno miasto nosiło aż trzy różne nazwy, zanim zyskało dwie kolejne.
- Wyjaśnisz, dlaczego Konstantynopol nazywany był Nowym Rzymem.
- Odczytasz kilka bardzo starych map.

Przeczytaj

Przed Konstantynem

Megaryjska kolonia Byzantion powstała ok. 660 r. p.n.e. we wschodniej [Tracji](#), nad cieśniną Bosfor, oddzielającą Europę od Azji. Nazwę miasto zawdzięczało na wpół mitycznemu królowi Byzasowi, który według podań miał stanąć na czele grupy Megaryjczyków szukających terenów na założenie nowej siedziby. Od samego początku dogodne położenie miasta było źródłem zarówno jego powodzenia, jak i problemów. Styk Europy i Azji był bowiem punktem, w którym przecinały się nie tylko drogi handlowe, ale także interesy wielkich mocarstw. Od początku miasto było częstym obiektem napaści ze strony barbarzyńskich Traków, natomiast w połowie VI w. p.n.e. dostało się we władanie ekspansywnego [imperium perskiego](#). W następnych stuleciach Byzantion uznawało nad sobą hegemonię Aten, Sparty i Macedonii, by w połowie II w. p.n.e. na trwałe znaleźć się w rzymskiej strefie wpływów. Wcielona ostatecznie do cesarstwa w 73 r. dawna grecka kolonia weszła wówczas w długi okres [prosperity](#). Do czasów Konstantyna nic jednak nie zapowiadało sukcesu, jaki miał się stać jej udziałem.

((Herodian

Historia Cesarstwa Rzymskiego

Największe wówczas i kwitnące miasto Tracji, posiadające wielką liczbę mieszkańców i znaczne zasoby pieniężne; dzięki bowiem swojemu położeniu w najwęższym miejscu cieśniny wiodącej do [Propontydy](#) posiadało wielkie dochody z opłat portowych i rybołówstwa, a że miało także wielki i urodzajny obszar na lądzie, więc zarówno z morza, jak i z lądu poważne ciągnęło zyski.

Źródło: Herodian, *Historia Cesarstwa Rzymskiego*, tłum. L. Piotrowicz.

Położenie miasta Byzantion po europejskiej stronie cieśniny Bosfor. Nazwa tej greckiej kolonii posłużyła nowożytnym historykom do ukucia terminu Bizancjum na określenie późnoantycznego i średniowiecznego cesarstwa wschodniorzymskiego. Sami „Bizantyńczycy” do końca istnienia swego państwa nazywali się *Romaioi* (Rzymianami).

Źródło: Evil berry, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Stolica chrześcijańskiego cesarstwa

W przeciwieństwie do swych poprzedników na cesarskim tronie Konstantyn nie prześladował chrześcijan. Wprost przeciwnie – otwarcie sprzyjał wyznawcom Chrystusa, doceniając zarówno spójność i prostotę ich doktryny religijnej, jak i sprawność spajającej wspólnotę chrześcijańską organizacji kościelnej. W 312 r., kiedy to, w przekonaniu Konstantyna, Bóg chrześcijan umożliwił mu zjednoczenie pod swym władaniem zachodniej części imperium, cesarz nawrócił się na nową wiarę i zaczął ostentacyjnie podkreślać swe przywiązanie do wyznania chrześcijańskiego.

Stara stolica, Rzym, i znajdujące się tam elita senatorska pozostawały niechętnie zrywającym z tradycyjnymi wierzeniami grecko-rzymskimi nowinkom religijnym Konstantyna. Z niechęcią patrzono na licznych chrześcijan na cesarskim dworze, z oburzeniem przyglądano się pomijaniu odwiecznych rytuałów podczas świąt publicznych. Cesarz zdawał sobie sprawę z tych nastrojów, a w związku z tym, że Rzym i tak tracił na znaczeniu ze względu na swe położenie na uboczu wielkiego imperium, Konstantyn postawił sobie za cel założenie nowej stolicy dla nowego, chrześcijańskiego, cesarstwa. Pod uwagę brano wiele miejscowości, jednak wojna z Licyniuszem i trudy poniesione podczas oblężenia Byzantion zadecydowały, że właśnie to miejsce miało się stać centrum konstantyńskiego państwa.

Zosimos

“ *Nowa historia*

[Konstantyn] szukał miasta, które byłoby odpowiednikiem Rzymu i gdzie mógłby wznieść pałac królewski. [...] udał się do Bizancjum. Był pełen podziwu dla położenia miasta; postanowił je rozbudować i przystosować do potrzeb rezydencji cesarskiej. [...] Ponieważ chciał, żeby miasto stało się jeszcze większe, piętnaście stadiów [ok. 3 km] za starym murem otoczył je nowym, który oddzielał cały przesmyk od morza do morza.

Źródło: Zosimos, *Nowa historia*, ks. II, XXX.

Mapa Konstantynopola autorstwa Cristofora Buondelmontiego jest najstarszą zachowaną do dziś mapą tego miasta. Powstała w 1422 r. i jako jedyna przedstawia stan bizantyńskiej (wschodniorzymskiej) stolicy przed tureckim podbojem w 1453 r. Podczas gdy dolna część mapy ukazuje samo miasto Konstantyna i morze Marmara, górny jej fragment przedstawia oddzieloną od stolicy zatoką Złoty Róg Galatę – osadę zamieszkaną w XV w. przez włoskich Genuńczyków. Natomiast po prawej stronie mapy możemy dostrzec wody cieśniny Bosfor i ledwo zarysowane wybrzeże Azji Mniejszej. Wskaż i nazwij przynajmniej dwie słynne bizantyńskie budowle wyobrażone na powyższej mapie.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Konstantynopol. Nowy Rzym

Nowa stolica została ostatecznie poświęcona 11 maja 330 r. W ciągu sześciu lat, jakie dzieli ten moment od nadania miastu miana Konstantynopola (324 r.), jego teren zapełnił się nowymi budynkami, wspaniałymi monumentami i obiektami użyteczności publicznej. Wiele skarbów, które znalazło się w dawnym Byzantion, pochodziło z pogańskich świątyń i kaplic z terenów całej Grecji, plądrowanej przez specjalnych komisarzy na polecenie samego

cesarza. Powstający w błyskawicznym tempie Konstantynopol miał być drugim Rzymem, musiał więc przytłaczać przepychem, monumentalnością budowli i wyjątkowością znajdujących się w nim dzieł sztuki. Jednak na tym nie poprzestano. *Nova Roma* (łac., Nowy Rzym) miała przypominać starą stolicę nie tylko pod względem architektonicznym. Stąd w Konstantynopolu powstał senat, a mieszkańcy zostali zwolnieni z płacenia podatków i zapewniono im dostęp do darmowego zboża. Wszystko wzorem rozwiązań „starego” Rzymu.

((Sokrates Scholastyk

Historia Kościoła

[Konstantyn] rozbudował więc dawne Byzantion, otoczył je murami i przyozdobił przeróżnymi budowlami; uczynił z niego miasto równe Rzymowi, stolicy świata, zmienił jego nazwę na Konstantynopol (tj. miasto Konstantyna) i w specjalnej ustawie zapewnił mu tytuł drugiego Rzymu. Ustawa ta wyryta została na kamiennej kolumnie i wystawiona na widok publiczny w tak zwanym Strategium w pobliżu posągu, przedstawiającego cesarza na koniu.

Źródło: Sokrates Scholastyk, *Historia Kościoła*, tłum. S.J. Kazikowski, ks. I, 16.

Świeckie centrum drugiego Rzymu stanowił cesarski Wielki Pałac położony w samym sercu nowej stolicy. Niestety, podobnie jak zdecydowana większość zabytków Konstantynopola epoki późnoantycznej i średniowiecza, budynek ten nie przetrwał zawieruchy dziejowej. W jego miejscu stoi dziś majestatyczny Błękitny Meczet z czasów osmańskich. Na szczęście zachowała się część posadzki i mozaik ściennych z prywatnych komnat kompleksu, które dają nam wgląd w bogactwo nieistniejącego już pałacu. Na powyższych przedstawieniach można zobaczyć sceny rodzajowe oraz alegoryczne. Niestety w związku z fragmentarycznością zachowanej mozaiki oraz niemożnością poprawnego jej datowania trudno stwierdzić, co dokładnie przedstawia.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło: Nina Aldin Thune, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło: Nina Aldin Thune, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 2.5.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

bitwa przy moście Mulwijskim

bitwa, w wyniku której Konstantyn pokonał swojego rywala Maksencjusza i przejął władzę nad zachodnią częścią imperium rzymskiego; według chrześcijańskich przekazów źródłowych tuż przed bitwą cesarz miał doznać objawienia: „Kiedy słońce zeszło już z południa i dzień zaczął się chylić ku zachodowi, ujrzał [Konstantyn] na niebie słup światła w kształcie krzyża, a na nim napis głoszący: w tym zwyciężaj” (Sokrates Scholastyk, *Historia Kościoła*, tłum. S.J. Kazikowski, ks. I, 2)

imperium Achemenidów (Persja)

starożytne państwo irańskie w zachodniej Azji istniejące w latach 550–330 p.n.e.; u szczytu potęgi imperium perskie rozciągało się od wschodnich Bałkanów (Tracji) i Egiptu po tereny dzisiejszego Pakistanu

Megara

(gr. *Megara*, „duże, eleganckie domy, dwory”) starożytna grecka *polis* (miasto-państwo) położona w Attyce, w niewielkiej odległości od Aten

Propontyda

termin, którym starożytni Grecy określali współczesne Morze Marmara, czyli zbiornik wodny znajdujący się między cieśninami Dardanele i Bosfor

prosperita

(od łac. *prosperitas* – powodzenie, pomyślność) okres najwyższego rozwoju, rozkwitu.

Tracja

(łac. *Thracia*) w starożytności kraina położona między Dunajem, Morzem Czarnym i Morzem Egejskim

Słowa kluczowe

Bizancjum, Byzantion, Hagia Sophia, hipodrom, Konstantyn Wielki, Konstantynopol, Tracja

Bibliografia

Christ K., *Historia Cesarstwa Rzymskiego. Od Augusta do Konstantyna*, Poznań–Gniezno 2016.

Jaczynowska M., *Dzieje Imperium Romanum*, Warszawa 1995.

Konstantynopol. Nowy Rzym, red. nauk. Leszka M. J., Wolińska T., Warszawa 2011.

Odahl Ch., *Konstantyn i chrześcijańskie cesarstwo*, Oświęcim 2015.

Ziółkowski A., *Historia Rzymu*, Poznań 2008.

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Na podstawie informacji zawartych w zamieszczonej niżej mapie opisz Konstantynopol jako miasto łączące tradycje rzymskie z chrześcijańskimi.

Twoja odpowiedź

OBIEKT MULTIMEDIALNY

KLIKNIJ, ABY OTWORZYĆ NA PEŁNYM EKRANIE

Źródło: Contentplus.sp. z o.o.

Ilustracja z Wikimedia Commons, domena publiczna.

Cytaty w punktach 1-6 pochodzą z Odahl Ch., *Konstantyn i chrześcijańskie cesarstwo*, rozdz: „Troski cesarza i chrześcijański Konstantynopol”, Oświęcim 2015.

Cytat w pkt 7: *Konstantynopol. Nowy Rzym*, red. nauk. Leszka M.J., Wolińska T., rozdz: „Umocnienia Konstantynopola”, Warszawa 2011, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na podstawie wiedzy wyniesionej z analizy zamieszczonej wyżej mapy udowodnij, że poniższy przekaz źródłowy nie jest wiarygodny.

((Sokrates Scholastyk

Historia Kościoła

[Konstantyn] W tym mieście [Konstantynopolu] wybudował dwa kościoły, jeden pod wezwaniem Pokoju, drugi zaś pod wezwaniem Apostołów.

Źródło: Sokrates Scholastyk, *Historia Kościoła*, tłum. S.J. Kazikowski, ks. I, 16.

Tvoja odpowiedź

Sprawdź się

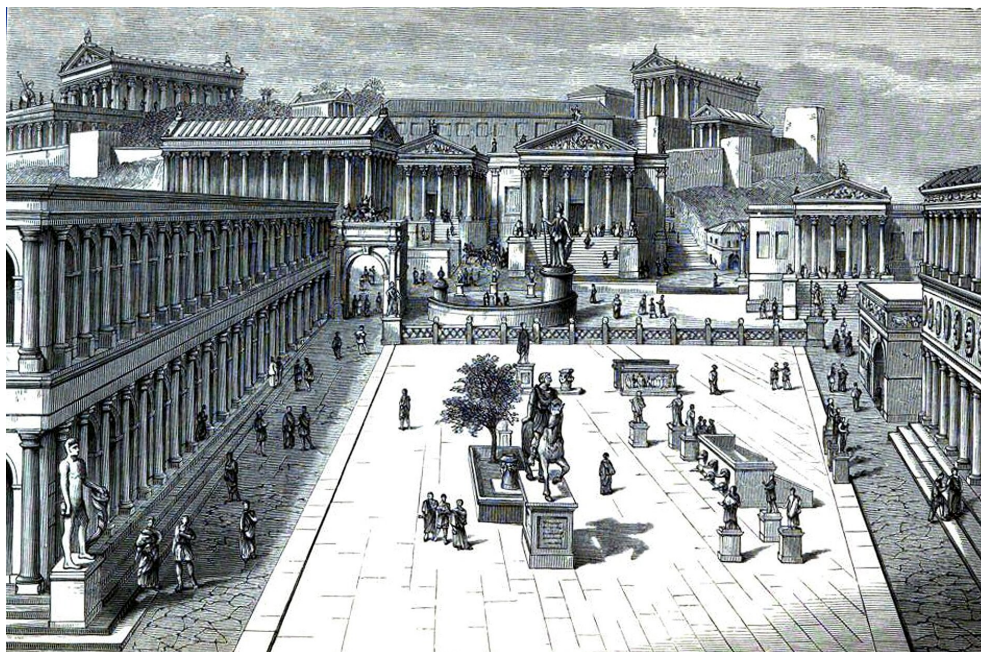
Pokaż ćwiczenia:

Powiąz przedstawione niżej ilustracje z pasującymi do nich definicjami miejsc, które można było napotkać w późnoantycznym mieście grecko-rzymskim.

Ilustracja A.

Źródło: Peripitus, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ilustracja B.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ilustracja C.

Źródło: Hiro-o, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ilustracja D.

Źródło: Marcin Szala, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ilustracja E.
 Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ilustracja	Nazwa	Definicja
A		
B		
C		
D		
E		

Miejsce oddawania czci Bogu chrześcijańskiemu

Budynek na planie prostokąta stojący z reguły w centrum antycznego miasta; służył za halę targową i miejsce odprawiania sądów

Forum Miejsce kultu bogów panteonu pogańskiego

Centralne miejsce starożytnego rzymskiego miasta, rodzaj placu, przy którym znajdowały się najważniejsze obiekty użyteczności publicznej

Kościół chrześcijański

Hipodrom

Świątynia pogańska

Tor do wyścigów konnych

Bazylika

Ćwiczenie 2

Przyporządkuj podane niżej przyczyny założenia Konstantynopola do poszczególnych kategorii.

Przyczyny gospodarcze

niewielkie znaczenie
poprzedniego ośrodka
miejskiego

Przyczyny militarne

położenie na przecięciu kilku
ważnych szlaków handlowych

bliskość morza

położenie w bliskiej odległości
od granic imperium

Przyczyny kulturowo-religijne

otoczenie z trzech stron przez
wodę

Ćwiczenie 3

Na podstawie zamieszczonego niżej fragmentu opracowania wyjaśnij, dlaczego w latach 20. IV w. Konstantyn poważnie rozważał utworzenie nowej stolicy cesarstwa na terenach starożytnego miasta Troi.

“ *Eneas*z

Eneas z [...] z płonącej Troi uszedł z żoną Kreuzą (zginęła w czasie ucieczki) i synem Askaniuszem, wyniósł też na barkach swego starego ojca; po latach tułaczki osiadł w Lacjum (Italia); główny bohater *Eneidy*, uważany za protoplastę Rzymian i wcielenie cnót rzymskich [...].

Źródło: *Eneas*, Internetowa Encyklopedia PWN.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 4

Poniżej przedstawiono fragment średniowiecznej kopii oryginalnej mapy imperium rzymskiego z IV w. n.e., tzw. *Tabula Peutingeriana*. W starożytności pełniła ona m.in. funkcje mapy turystycznej. Wyobraź sobie, że jesteś rzymskim podróżnikiem z połowy trzeciego stulecia. Zlokalizuj i oznacz miasto Konstantynopol.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ćwiczenie 5

Poniżej znajduje się zdjęcie tzw. Milionu, czyli kolumny postawionej w centrum Konstantynopola za panowania Konstantyna Wielkiego. W założeniu cesarza miała być ona kamieniem milowym, punktem, od którego mierzono w cesarstwie odległości. Wyjaśnij, jakie było symboliczne znaczenie ufundowania tego obiektu.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Tvoja odpowiedź

Przyjrzyj się ilustracji przedstawiającej monetę wybitą na polecenie Konstantyna między 330 a 333 r., a następnie wykonaj polecenia.

Źródło: Ancientcointraders, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Wskaż, które z poniższych zdań są prawdziwe, a które fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Na rewersie monety ukazano Romulusa i Remusa.	☐	☐
Zwierzę na rewersie to lwica.	☐	☐
Postać na awersie to najprawdopodobniej sam Konstantyn Wielki.	☐	☐
Na awersie widać dawną nazwę Konstantynopola.	☐	☐

Zapoznaj się z interpretacjami, a następnie wybierz jedną z nich i uzasadnij swój wybór.

Interpretacja 1. Na rewersie ukazana jest wilczyca karmiąca dwoje dzieci. Są to Romulus i Remus. Moneta została wybita po oficjalnym poświęceniu Konstantynopola (330 r.), może to więc oznaczać, że jej celem było przypomnienie o naczelnej pozycji „starego” Rzymu.

Interpretacja 2. Nad wilczycą umieszczono dwie gwiazdy, co ma symbolizować równorzędność „starego” i „nowego” Rzymu.

Mój wybór: Interpretacja 1 ▼

Uzasadnienie

Ćwiczenie 7

Podczas synodu odbywającego się w Konstantynopolu w 381 r. duchowieństwo konstantynopolitańskie sformułowało kanon (obowiązującą zasadę) o następującej treści:

“ *Dokumenty soborów powszechnych*

III. Biskup Konstantynopola jest drugi po biskupie Rzymu

Biskup Konstantynopola powinien mieć honorowe pierwszeństwo po biskupie Rzymu, ponieważ to miasto jest Nowym Rzymem.

Źródło: *Dokumenty soborów powszechnych*, [w:] *Konstantynopol. Nowy Rzym*, Warszawa 2011, s. 40.

Odnosząc się do cytowanego fragmentu tekstu źródłowego, określ, które z poniższych zdań są prawdziwe, a które fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Tekst świadczy o uznawaniu przez Bizancjum władzy papieskiej.	☐	☐
Tekst świadczy o istnieniu poważnych podziałów między Wschodem a Zachodem.	☐	☐
Tekst świadczy o tym, że konstantyńska idea Nowego Rzymu była wykorzystywana nie tylko przez cesarzy.	☐	☐
Tekst świadczy o istnieniu konfliktów w łonie hierarchii kościelnej w imperium rzymskim.	☐	☐

Ćwiczenie 8

W latach 30. IV w. Konstantyn rozpoczął staranne urządzenie miejsca swego przyszłego pochówku (cesarz zmarł w 337 r.). Wybór padł na kościół Świętych Apostołów w Konstantynopolu, w którego centrum przygotowano dla Konstantyna wspaniały sarkofag. Ten otoczony był (pustymi) grobami dwunastu apostołów. Poniżej zamieszczono dwie możliwe interpretacje takiego postępowania cesarza. Wybierz tę, która jest twoim zdaniem bardziej przekonująca, a następnie uzasadnij swój wybór.

Interpretacja A

Postępując w opisany wyżej sposób, Konstantyn Wielki stawiał się w roli trzynastego apostoła, a więc ucznia Jezusa, odpowiedzialnego za krzewienie nauk swego mistrza.

Interpretacja B

Postępując w opisany wyżej sposób, Konstantyn Wielki stawiał się w roli samego Chrystusa, który był niejako trzynastym pośród dwunastu apostołów.

Wybór: Interpretacja A

Uzasadnienie

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia 2022, Historia

Temat: Konstantynopol. Nowy Rzym

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Uczeń:

6) rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

V. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:

1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego osiągnięcia w zakresie kultury;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- tłumaczy, dlaczego jedno miasto nosiło aż trzy różne nazwy, zanim zyskało dwie kolejne;
- wyjaśnia, dlaczego Konstantynopol nazywany był Nowym Rzymem;
- odczytuje kilka bardzo starych map.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom temat lekcji, nawiązując do zagadnień opisanych w sekcji „Wprowadzenie”. Omawia cele lekcji.

Faza realizacyjna:

1. **Metoda jigsaw.** Uczniowie odliczają do trzech. Łączą się w zespoły wg przydzielonych numerów. Każda grupa opracowuje fragment materiału z sekcji „Przeczytaj”.

Grupa 1 – Przed Konstantynem;

Grupa 2 – Stolica chrześcijańskiego cesarstwa;

Grupa 3 – Konstantynopol. Nowy Rzym.

Po zakończeniu pracy uczniowie zmieniają zespoły tak, by w każdym znalazła się przynajmniej jedna osoba z poprzednich grup. Uczniowie dzielą się wiedzą zdobytą wcześniej i uczą się od siebie nawzajem. Chętne/wybrane osoby omawiają przydzielone zagadnienia. Pozostali uczniowie mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.

2. **Praca z multimedium („Grafika interaktywna”).** Nauczyciel czyta polecenie 1: „Opierając się na informacjach zawartych w zamieszczonej wyżej mapie opisz Konstantynopol jako miasto łączące tradycje rzymskie z chrześcijańskimi” i poleca uczniom, aby w parach wykonali zadanie w oparciu o wskazówki zawarte w e-materiale.

3. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Uczniowie wykonują indywidualnie następujące ćwiczenia w sekcji „Sprawdź się”: 1-3, a następnie porównują swoje odpowiedzi z kolegą lub koleżanką.
4. Uczniowie wykonują w grupach ćwiczenia nr 4-7, następnie wylosowana grupa prezentuje swoje rozwiązania na forum. Pozostałe grupy komentują i uzupełniają informacje.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie, pracując w parach, tworzą krzyżówkę podsumowującą zajęcia. Pary siedzące obok siebie wymieniają się krzyżówkami i je rozwiązują.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Wykonaj polecenie 2 z multimedium.
2. Wykonaj w domu ćwiczenia niezrealizowane na lekcji.

Materiały pomocnicze:

- Christ K., *Historia Cesarstwa Rzymskiego. Od Augusta do Konstantyna*, Poznań–Gniezno 2016.
- Jaczynowska M., *Dzieje Imperium Romanum*, Warszawa 1995.
- *Konstantynopol. Nowy Rzym*, red. nauk. Leszka M.J., Wolińska T., Warszawa 2011.
- Odahl Ch., *Konstantyn i chrześcijańskie cesarstwo*, Oświęcim 2015.
- Ziółkowski A., *Historia Rzymu*, Poznań 2008.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Grafika interaktywna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.